Tuomioistuinvirasto
Domstolsverket

Lausunto
27.3.2025
TIV/395/2025

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Asiantuntijakuuleminen ja kirjallinen asiantuntijalausunto: Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pyyntö torstai 27.3.2025 klo 12.15 koskien HE 14/2025

1 Arvoisa puheenjohtaja, hyvät valiokunnan jäsenet

Tuomioistuinviraston tehtävänä on huolehtia tuomioistuinten toimintaedellytyksistä ja siitä, että tuomioistuimet kykenevät käyttämään tuomiovaltaa laadukkaasti. Tuomioistuinviraston tulee erityisesti muun muassa

1) tehdä oikeusministeriölle ehdotus tuomioistuinten toimintamenomäärärahoista
2) huolehtia tuomioistuinten tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä
3) huolehtia koulutuksen järjestämisestä tuomareille ja tuomioistuinten muulle henkilöstölle
4) päättää tuomioistuinten virkojen perustamiseen liittyvistä asioista
5) seurata tuomioistuinten toiminnan tuloksellisuutta

Tässä roolissa Tuomioistuinvirasto kiinnittää hallituksen esityksen osalta huomiota kahteen seikkaan, tuomioistuinten toimintaedellytyksiin eli riittävään resurssointiin, sekä tuomioistuinten keskinäiseen toimivallan jakautumiseen, millä silläkin on yhtymäkohtansa tuomioistuinlaitoksen resurssien käyttöön.

Ehdotettava, yleisiä tuomioistuimia koskeva sääntely on uutta. Riidat edellyttävät tuomioistuimilta nopeaa toimintaa, mikä edellyttää resurssien käyttämistä kiireellisenä hoidettaviin tehtäviin. Sekä väliaikaista kieltoa koskevat hakemukset että kieltokanne ehdotetaan tuomioistuimessa kiireellisesti käsiteltäväksi. Asiat ovat sen laatuisia, että ne saattavat edellyttää myös päivystämistä, esimerkiksi työtaistelun lykkääminen tai keskeyttäminen sakon uhalla, kunnes väliaikaista kieltoa koskeva asia olisi ratkaistu. Kieltokannetta koskevien asioiden ratkaisu tuomioistuimessa saattaa edellyttää myös kokoonpanon käyttöä, mikä sellaisenaan on resurssikysymys (turvaamistoimet, kuten pakkokeinot, ovat yleensä 1 tuomarin ratkottavia, mutta on mahdollista, että asia "pääasiana" saattaa edellyttää 3 tuomarin kokoonpanoa). Ehdotetuilla muutoksilla on vaikutusta myös tuomioistuinten henkilökunnan koulutustarpeeseen. Tuomioistuinkäsittelyssä tulee punnittavaksi hyvinkin perustavanlaatuisia ja yhteiskunnallisesti merkittäviä intressejä (intressipunninta on aika perustavanlaatuista, jos kielletään työntekijöiden laillinen lakko-oikeus, toisaalta voi olla kyse ihmishengistä, jos työtä ei suoriteta). Myös

yhteiskunnalliset heijastevaikutukset (esimerkiksi laajat tukilakot, mielenilmaukset, jopa mellakat) voivat olla merkittäviä. Myös tuomioistuinten legitimiteetti voidaan kyseenalaistaa, jos ratkaisut koetaan "toista puolta" suosiviksi.

Esityksessä arvioidaan, ettei asiamäärät olisi kovin suuria ja sääntely toimisi pitemmällä aikavälillä ennaltaehkäisevästi. Ehdotettava sääntely huomioiden Tuomioistuinvirasto pitää todennäköisenä, että valtaosa uusista suojakeinoista tulisi käsiteltäväksi pääkaupunkiseudun jo ennestään ruuhkaisissa tuomioistuimissa. Vaikka yksittäisten säädösmuutosten vaikutus arvioitaisiin vähäiseksi, voivat asiamäärien kasvu ja kokonaan uudet asiaryhmät työllistää tuomioistuimia huomattavasti – erityisesti, mikäli hakemusmäärät kasvavat merkittävästi tai tuomioistuin on jo valmiiksi ruuhkautunut. Epävakaa työmarkkinatilanne saattaa lyhyellä aikavälillä lisätä merkittävästikin tuomioistuinten ao. asiamääriä ja siten myös työmäärää. Mikäli asiamäärät lisääntyvät, tulee tuomioistuinlaitokselle varata riittävät resurssit asioiden käsittelyyn. (Esityksessä oli kappale tuomioistuinten työmäärän seurannasta.)

Kiireellisyyssääntely voi johtaa muiden asioiden käsittelyaikojen pidentymiseen ja hidastaa pääsyä oikeudenhoidon selonteossa (Valtioneuvoston julkaisuja 2022:67, s. 27) tavoiteltuihin käsittelyaikoihin, mikäli riittäviä resursseja asioiden käsittelemiseksi tuomioistuimissa ei osoiteta.

2 Tuomioistuinten toimivallan jakautuminen

Työtuomioistuin ja Helsingin käräjäoikeus ovat lausunnoissaan nostaneet esille tuomioistuinten toimivallan jakautumista koskevien säännösten tulkinnanvaraisuuden työelämän riitatilanteissa. Helsingin käräjäoikeus nostaa lausunnossaan esille myös ehdotuksen oikeuspaikkasääntelyn ongelmallisuuden. Päällekkäisyydet saman työtaistelun oikeuskäsittelyissä ja tulkinnanvaraiset toimivaltakysymykset ovat tuomioistuinlaitoksen resursseja tuhlaavaa.

Tuomioistuinvirasto yhtyy työtuomioistuimen ja Helsingin käräjäoikeuden esille tuomiin näkemyksiin osin päällekkäisestä ja epäselvästä toimivallanjaosta työtuomioistuimen ja yleisen tuomioistuimen välillä. Kysymystä tuomioistuinten toimivallanjaosta työelämän riita-asioissa on perusteltua selvittää kokonaisvaltaisesti.

3 Tietojärjestelmämuutokset

Ehdotetut lainmuutokset edellyttävät muutoksia tuomioistuinten tietojärjestelmiin (AIPA ja HAIPA) ja tilastointiin.

HAIPA = Hallinto- ja erityistuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentaationhallintajärjestelmä
AIPA = vastaava tietojärjestelmä yleisille tuomioistuimille

Uutena tilannetietona aikaisemmin lausunnossa esitettyyn, yleisten tuomioistuinten AIPAssa on sekä laajoissa riita-asioissa että turvaamistoimiasioissa käytössä asianimikkeenä ”Muu riita-asia”, mille voidaan kirjata sellaisia asioita, joilla ei ole vielä omaa nimikettään AIPAssa. Näin voidaan toimia, kunnes uudet asianimikkeet saadaan

vietyä AIPAan. Tarvittavat muutokset ovat toteutettavissa käytettävissä olevilla määrärahoilla.

HAIPAn osalta asianimikkeitä voidaan lisätä järjestelmään nopeallakin aikataululla, kun tiedetään, mitä nimikkeitä lisätään. Asianimikkeiden lisääminen tehdään ylläpitotyönä.

Ma. erityisasiantuntija Mia Fager

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus

Mia Fager
Erityisasiantuntija
Tuomioistuinvirasto
mia.fager@oikeus.fi